

ศึกษารูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5”
ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

A Study of Actualized Model of Project "The Village of Five
Precepts" of the Order in Nongkhai Province

พระราเชนทร์ วิสารโท

Phra Rachen Wisarado

มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย วิทยาเขตหนองคาย

Mahachulalongkornrajavidyalaya University, Nongkai Campus

E-mail: rchaicharoen11@gmail.com

ได้รับบทความ: 22 ตุลาคม 2562; แก้ไขบทความ: 3 ธันวาคม 2562; ตอรับตีพิมพ์: 4 ธันวาคม 2562

Received: October 22, 2019; Revised: December 3, 2019; Accepted: December 4, 2019

บทคัดย่อ

บทความวิจัยเรื่องนี้ มีวัตถุประสงค์ 3 ประการ ได้แก่ 1) เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” 2) เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย 3) เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคาย ผลการวิจัยพบว่า (1) “ศีล” หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกายและวาจา หรือเรียกว่าความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนางดเว้น จีงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วจีทุจริต (2) คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายได้ดำเนินการขับเคลื่อนหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยใช้กรอบแนวคิดแบบวงจรคุณภาพ คือ Plan หมายถึงการวางแผน Do หมายถึงการปฏิบัติงานตามแผน Check หมายถึงการตรวจสอบและ Action หมายถึงการปรับปรุงแก้ไขในส่วนที่บกพร่อง (PDCA) และรูปแบบของการขับเคลื่อนโครงการของคณะสงฆ์จังหวัดหนองคายใช้บันไดทั้งสามขั้น คือ ปรีชา หรือเข้าใจ ข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติหรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และปฏิเวธหรือการพัฒนาเริ่มต้นด้วยตัวเอง เพื่อให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาประเทศอย่างยั่งยืนในที่สุด

คำสำคัญ: รูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อน, หมู่บ้านรักษาศีล 5, คณะสงฆ์

Abstract

The main purposes of this research paper were 1) to study the concept, theory and the actualized model of the project entitled “The Village of the Five Precepts” 2) to study the condition of work and the mechanics of actualized model of project and 3) to propose the actualized model of project “The Village of Five Precepts” of the Buddhist monks in Nongkhai Province. The results of the research were found that “sila” (morality) means the physical and verbal behavior or it may be called the normality, that is, to have physical and verbal regulation by the help of the attentive abstention. So the sin is avoided, namely, the unwholesome, that is, physical misconduct and verbal misconduct. The Buddhist monks of Nongkhai Province carry out the model actuation of project of the “Village of Five Precepts” in the concept of the qualitative circle, that is, ‘Plan’ means to lay out plan, ‘Do’ means the practice in accordance with plan, ‘Check’ means the investigation and ‘Action’ means to improve the weak point (PDCA) and three steps, that is, the study of scriptures or to understand the empirical data as appeared, The practice and approach are to understand the target and penetration or development beginning by oneself and the model to disperse the knowledge, that is, the actualized model of the project “The Village of Five Precepts” of the Buddhist monks of Nongkhai Province in order to make the community belong to the location and lead to the development of the country sustainably.

Keywords: Actualized Model, the Five Precepts Village, the Order

1. บทนำ

ตั้งแต่แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 8 (พ.ศ.2540-2544) เป็นต้นมา มุ่งยึดคนเป็นศูนย์กลางของการพัฒนา และใช้เศรษฐกิจเป็นเครื่องมือช่วยพัฒนาให้คนมีความสุขและมีคุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น กรอบแนวคิดการพัฒนาประเทศในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 11 จึงมีแนวคิดที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8-10 โดยยังคงยึดหลักการปฏิบัติตาม “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” และขับเคลื่อนให้บังเกิดผลในทางปฏิบัติที่ชัดเจนยิ่งขึ้นในทุกภาคส่วน ทุกระดับ ยึดแนวคิดการพัฒนาแบบบูรณาการเป็นองค์รวมที่มี “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” นับว่าเป็นแนวคิดในการพัฒนาที่สอดคล้องกับบริบทของ

สังคม และสามารถสร้างความยั่งยืนได้ แต่เนื่องจากในช่วงแรกของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 8 ประเทศไทยประสบกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจเป็นอย่างมากประกอบกับการแพร่ขยายของข้อมูลในยุคโลกาภิวัตน์ ทำให้การดูแลและป้องกันเด็กและวัยรุ่นจากค่านิยมที่ไม่พึงประสงค์เป็นไปได้ยาก โดยเฉพาะในเรื่องเพศ และการค้ายาเสพติด ทำให้คุณธรรมและจริยธรรมของเด็กและเยาวชนเสื่อมลง การก่ออาชญากรรม และปัญหาทางเพศก็มีในหลายรูปแบบ (สรุปสาระสำคัญของแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 10) การแก้ไขปัญหาจึงเป็นเรื่องที่ทำได้ยาก และเป็นการแก้ที่ปลายเหตุมากกว่า ประกอบกับการสื่อสารในโลกยุคโลกาภิวัตน์ อีกทั้งยังมี 2 ปัจจัยสำคัญด้วย กล่าวคือ 1) นักธุรกิจ นักการเมืองและบุคลากรในสายอาชีพอื่น ๆ ที่มีชื่อเสียงและประสบความสำเร็จในสังคมไทย มักจะมีแรงจูงใจใฝ่สัมฤทธิ์ตามแนวทางสากลสูง คือ มุมานะ บากบั่น อดทน เน้นการแข่งขันกับผู้อื่นและมาตรฐาน เพื่อทะยานสู่ความสำเร็จ มีความคำนึงถึงประโยชน์ของผู้อื่นและสังคมน้อย บุคคลเหล่านี้เป็นตัวแทนทางสังคมที่สำคัญต่อเยาวชน 2) วิถีชีวิตสังคมไทยที่เปลี่ยนไปทำให้สถาบันสำคัญในสังคม คือ ครอบครัว การศึกษาและศาสนา มีบทบาทน้อยลงในการอบรมเลี้ยงดู ปลุกฝังค่านิยม และคุณธรรม ดังนั้น การแก้ปัญหาในเรื่องของคุณธรรม จริยธรรม จึงควรดำเนินการในลักษณะของการป้องกัน และสร้างภูมิคุ้มกัน ซึ่งเป็นการแก้ปัญหาที่ต้นเหตุมากกว่า การปลุกฝังคุณธรรม จริยธรรม จึงเป็นสิ่งสำคัญและจำเป็นที่สถาบันการศึกษา และผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทุกภาคส่วน จะต้องตระหนักและหาวิธีการดำเนินการให้เห็นการเปลี่ยนแปลงที่เป็นรูปธรรม โดยดูที่บริบทของสังคมไทยในปัจจุบันเป็นส่วนประกอบ

จากสถานการณ์ประเทศไทยในห้วงเวลาที่ผ่านมา บ้านเมืองได้ประสบปัญหามากมาย ประกอบด้วยการกระทำผิดกฎหมาย ปัญหาอาชญากรรม การทำลายทรัพยากรธรรมชาติ สิ่งแวดล้อม การระบาดของสิ่งเสพติดและอบายมุข การแตกแยกทางความคิด การเห็นแก่ประโยชน์ส่วนตนมากกว่าประโยชน์ส่วนรวม ซึ่งปัญหาเหล่านี้ล้วนเกิดจากการขาดสติ จิตสำนึก ศีลธรรม และคุณธรรมจริยธรรมความเจริญก้าวหน้าทางวัตถุและเทคโนโลยี ความทันสมัย มีผลทั้งทางบวกและในขณะเดียวกันผลในทางลบก็ก่อให้เกิดปัญหาหลายประการ เช่น การทำร้ายกันจนถึงแก่ชีวิตหรือการเบียดเบียนกัน การฉ้อราษฎร์บังหลวง การล่อลวงและผิดทางเพศ การไม่มีความซื่อสัตย์ต่อกัน และการดื่มสุราหรือเสพยาเสพติด เป็นต้น จึงเป็นเหตุทำให้ประเทศไทยเกิดความเสื่อมโทรมทางศีลธรรม และจริยธรรม ทำให้ผู้คนห่างเหินทางศาสนา ขาดการศึกษาและการอบรมที่ดีด้านจิตใจโดยเฉพาะอย่างยิ่งกับเด็กและเยาวชนไทย ซึ่งจะเติบโตขึ้นเป็นผู้ใหญ่และเป็นกำลังสำคัญของประเทศชาติในอนาคต ดังจะเห็นได้จากตัวเลขการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา 5 กลุ่ม ในปี 2550 ที่ผ่านมา โดยกองพัฒนาการป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ดังรายละเอียดต่อไปนี้ (สำนักงานตำรวจแห่งชาติ, 2558)

กลุ่มที่	รายการคดีอาญา 5 กลุ่ม	รับแจ้ง(คดี)	จับกุม(คดี)
1.	คดีอุกฉกรรจ์ สะเทือนขวัญ ได้แก่ ฆ่าเจตนา, ปล้นทรัพย์, ชิงทรัพย์, ลักพา, วางเพลิง	7,997	3,697
2.	คดีประทุษร้ายต่อชีวิต ร่างกาย และเพศ ได้แก่ ฆ่าเจตนา, ฆ่าไม่เจตนา, โดยประมาท, พยายามฆ่า, ทำร้ายร่างกาย, ข่มขืน	39,461	19,217
3.	คดีประทุษร้ายต่อทรัพย์ ได้แก่ ลักทรัพย์, วิ่งราว, ริดเอาทรัพย์ กรรโชก, ชิงทรัพย์, ปล้นทรัพย์, รับของโจร, ทำให้เสียทรัพย์	73,068	30,849
4.	คดีที่น่าสนใจ ได้แก่ จักกรยานยนต์, รถยนต์, โคกระบือ, เครื่องมือ, ปล้นแท็กซี่, ข่มขืนฆ่า, เรียกค่าไถ่, ฉ้อโกง, ยักยอก	44,158	8,434
5.	คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ได้แก่ อาวุธปืน, การพนัน, ยาเสพติด, ค้าประเวณี, วัตถุลามก		284,134
	รวมการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา 5 กลุ่ม ในปี 2550	164,684	346,331

ถ้าเราสังเกตจากตัวเลขจำนวนคดีอาญา 5 กลุ่มข้างต้น ในปี 2550 มีผู้แจ้งถึง 164,684 คดี เป็นตัวบ่งชี้ถึงเครื่องมือที่สังคมใช้ ไม่สามารถจัดระเบียบให้กับสังคมได้ ทั้งนี้ อาจจะเกิดขึ้นจากความขัดแย้งระหว่างกฎหมายกับความมุ่งหวังของคนในสังคม กลุ่มคนในสังคมมีผลประโยชน์ มีหน้าที่ตามสถานภาพ และมีบทบาทที่ขัดแย้งกัน และยิ่งจะเห็นได้ชัดเจนขึ้น ถ้าเราดูตัวเลขผลการจับกุมคดีอาญา 5 กลุ่ม เมื่อพิจารณาจากผลการจับกุม พอจะกล่าวได้ว่ากฎหมายสามารถลงโทษผู้กระทำความผิดได้เพียงส่วนหนึ่งเท่านั้น นอกจากกฎหมายที่ควบคุมปัญหาได้เพียงระดับหนึ่งนั้นกลุ่มจารีตประเพณี หรือ สถาบันพื้นฐานในสังคมอาจจะมามีบทบาทไม่มากพอที่จะทำให้คนในสังคมอยู่ร่วมกันอย่างสงบสุขได้ กลุ่มหรือสถาบันต่าง ๆ อาจจะบกพร่องในการให้การอบรม สร้างความรู้เกี่ยวกับระเบียบแบบแผนของสังคมก็เป็นได้ ทั้งนี้พบว่า รากเหง้าแห่งปัญหาที่แท้จริงคือการที่คนในสังคมขาดการกล่อมเกลาจิตใจ และปลูกฝังในเรื่องศีลธรรม จริยธรรม จนทำให้ความสำนึกต่อหน้าที่ ความรู้สึกผิดชอบชั่วดี การใช้สติพิจารณายังคิด ลดน้อยถอยลงและแสดงออกมาเป็นพฤติกรรม

ภายนอกที่ไม่เหมาะสม ก่อปรกับสภาพแวดล้อมรอบตัวของคนในสังคมที่ยุ่ง ส่งเสริมชักจูง และโน้มน้าวอย่างต่อเนื่องด้วยรูปแบบที่มีการพัฒนาอย่างหลากหลาย ทำให้ยากต่อการควบคุม ป้องกัน และแก้ไขปัญหาคอนในสังคมให้สัมฤทธิ์ผลได้ ภายใต้การเปลี่ยนแปลงในยุคโลกาภิวัตน์ เว้นแต่คนในสังคมจะถูกจัดระเบียบทางความคิด จนมีจิตใจที่เฝือกและมีพลังใจที่เข้มแข็งสามารถเป็นภูมิคุ้มกันเหตุปัจจัยในทางเสื่อมที่จะเข้ามาทำลายคุณภาพชีวิตที่ดีงามได้ด้วยหลักธรรมทางศาสนา (กรมศาสนา, กระทรวงวัฒนธรรม, 2546: 22) แต่ในขณะเดียวกัน จุดแข็งอย่างหนึ่งของสังคมไทย ก็คือ การมีพระพุทธศาสนาเป็นศาสนาประจำชาติและได้รับการยอมรับโดยพลตินัยว่า ประเทศไทยเป็นเมืองแห่งพระพุทธศาสนา จากข้อมูลระบุว่า ประเทศไทยเป็นเมืองพุทธ มีวัดทางพุทธศาสนากว่า 30,000 วัด มีพระภิกษุกว่า 300,000 รูป สามเณรกว่า 100,000 รูป มีพุทธศาสนิกชนประมาณ 90 เปอร์เซ็นต์ที่ประกาศเป็นพุทธมามกะ ในรัฐธรรมนูญยังได้กำหนดให้พระมหากษัตริย์เป็นพุทธมามกะอีกด้วย

นอกจากนี้วัดและชุมชนยังได้มีความสัมพันธ์เกี่ยวข้องกันในการดำเนินวิถีชีวิตประจำวันมาเป็นเวลาช้านาน จนนับได้ว่าวัดและชุมชนต่างก็มีความผูกพันต่อกันเป็นอย่างดีจนกล่าวได้ว่าสิ่งเหล่านี้ เป็นทุนทางจิตวิญญาณ และทุนทางวัฒนธรรม ในสังคมไทย มาตั้งแต่อดีตจนปัจจุบัน ตั้งแต่เกิดจนตาย ดังนั้น บ้าน วัด โรงเรียน จึงเป็นทุนมรดกทางสังคม ที่มีมาคู่สังคมไทย สถาบันทั้ง 3 จึงมีความสัมพันธ์ในทางสังคม และเป็นตัวเชื่อมโยงกิจกรรมในชุมชนทั้งทางด้าน เศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรม แม้พระพุทธศาสนาเป็นส่วนหนึ่งของชีวิตคนไทย แต่สังคมไทยก็มีปัญหาต่าง ๆ เกิดขึ้นมาตลอดจนถึงปัจจุบัน ดังปรากฏในข่าวสะเทือนขวัญและจิตใจคนไทย ที่มีจะมีการเบียดเบียนชีวิตทรัพย์สินฉ้อโกงหลอกลวงกันและกันอยู่เสมอตามสถิติของสำนักงานตำรวจแห่งชาติที่กล่าวมาแล้วข้างต้น

ทั้งนี้ก็เป็นเพราะการที่ผู้คนในสังคมขาดศีลธรรม จริยธรรมที่ดีเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว ดังนั้น เมื่อเกิดปัญหาในสังคมดังกล่าว สังคมจึงต้องมีข้อตกลงร่วมกัน เรียกว่า บัญญัติของสังคม ซึ่งหมายถึง กติกา และระเบียบของสังคม เพื่อที่จะทำให้สังคมมีความสงบสุข มีระเบียบกฎเกณฑ์ของสังคม เพื่อควบคุมความประพฤติของคนให้อยู่ในกรอบเดียวกัน เพราะคนเราจะต้องอยู่ร่วมกันอย่างสันติสุขทั้งในมนุษย์และสัตว์เหล่าอื่น หากขาดสิ่งดังกล่าว คนก็ไม่อาจพัฒนาไปสู่คุณธรรมที่สูงกว่าได้ คนและสัตว์เดรัจฉาน ย่อมมีการกิน การนอน การสืบพันธุ์ และการกลัวภัยเสมอกัน แต่สิ่งที่ทำให้คนต่างจากสัตว์เดรัจฉานนั้นก็คือ ธรรม และสิ่งที่จะนำคนให้เข้าถึงธรรมได้นั้นก็คือระเบียบกฎเกณฑ์ หรือทางพระพุทธศาสนา เรียกว่า ศีล ศีลเป็นข้อปฏิบัติขั้นพื้นฐานแรกของพระพุทธศาสนา หรือจะกล่าวอีกอย่างหนึ่งว่าเป็นข้อปฏิบัติของความเป็นคนก็ได้ คนเราจะเป็นมนุษย์ที่สมบูรณ์นั้นมิใช่ว่าจะเกิดมามีรูปร่างหน้าตาเป็นมนุษย์เท่านั้น จะต้องมิตธรรมคือศีล 5 สำหรับมนุษย์อีกด้วย (พระมหาสารวย ญาณส่วโร, 2542: 1)

ศีล 5 เรียกว่า อาคาริยวินัย คือ ข้อปฏิบัติสำหรับฝึกหัดกายและวาจาของผู้ครองเรือนท่านรวมศีล 5 จำนวน 4 ข้อ คือ ปาณาติปาตา เวรมณี เจตนางดเว้นจากทำชีวิตสัตว์ให้ตกลงไป อทินนาทานา เวรมณี เจตนางดเว้นจากการถือเอาสิ่งของที่เจ้าของมิได้ให้ กาเมสุมิฉฉาจารา เวรมณี เจตนางดเว้นจากประพฤติดิในกาม มุสาวาทา เวรมณี เจตนางดเว้นจากกล่าวเท็จ ไว้ในกุศลกรรมบถ 10 ประการ (มณฑล. (ไทย), 2/93-94)

มนุษยธรรม คือ หลักปฏิบัติของมนุษย์ หรือทำให้เกิดเป็นมนุษย์อย่างสมบูรณ์ คือเป็นสัตว์ บุคคล ดังข้อความที่พระพุทธเจ้าตรัสพอสรรพได้ว่า บุคคล เป็นผู้ละเว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เป็นผู้ละเว้นขาดจากการลักทรัพย์ เป็นผู้ละเว้นขาดจากการประพฤติดิในกาม เป็นผู้เว้นขาดจากการเสพของมีนเมา คือสุราและเมรัยอันเป็นเหตุแห่งความประมาท ย่อมเสวยสุขโสมนัสในปัจจุบัน (ม.อ. (ไทย), 14/253/299-300) สัตบุรุษในโลกนี้ เป็นผู้เว้นขาดจากการฆ่าสัตว์ เว้นขาดจากการลักทรัพย์ เว้นขาดจากการประพฤติดิในกาม (ม.อ. (ไทย), 14/92/108, 377/426)

คณะสงฆ์โดยเจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งคลาจารย์ ผู้ปฏิบัติหน้าที่สมเด็จพระสังฆราช มีดำริที่จะเสริมสร้างความปรองดองและสมานฉันท์ของคนในชาติ ให้เกิดความสงบสันติสุข มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน โดยให้พุทธศาสนิกชนได้น้อมนำหลักศีล 5 มาประพฤติปฏิบัติในชีวิตประจำวัน ซึ่งสอดคล้องกับแนวคิดเพื่อสร้างความปรองดอง ความสมานฉันท์ ลดปัญหาความขัดแย้ง สร้างความมั่นคงและความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินของประชาชน โดยคณะรักษาความสงบแห่งชาติ (คสช.) ได้ให้แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว เมื่อวันที่ 30 พฤษภาคม 2557 ด้วยการให้ทุกภาคส่วนร่วมมือกันดำเนินการทำให้ประชาชนมีความรักสามัคคีกัน โดยเริ่มจากครอบครัว หมู่บ้าน ตำบล อำเภอ จังหวัด ซึ่งจะพาประเทศชาติก้าวไปข้างหน้าอย่างปลอดภัยยั่งยืน

สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ ในฐานะหน่วยงานราชการที่มีภาระหน้าที่ในการส่งเสริมให้สังคมไทยมีคุณธรรม จริยธรรมตามแนวทางพระพุทธศาสนา จึงได้กำหนดโครงการกิจกรรมเพื่อส่งเสริมให้เด็ก เยาวชน และประชาชนโดยทั่วไป ได้นำหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาไปใช้ในการแก้ไขปัญหา และเสริมสร้างคุณภาพชีวิตให้กับตนเอง ชุมชน สังคม และประเทศชาติ ภายใต้โครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” โดยการขับเคลื่อนการดำเนินงานในลักษณะการประสานความร่วมมือระหว่างบ้าน วัด โรงเรียน และราชการทุกภาคส่วนของประเทศ ดังที่เจ้าพระคุณสมเด็จพระมหาธีรราชมิ่งคลาจารย์ ได้ประทานโอวาทไว้ เมื่อวันที่ 17 พฤศจิกายน 2556 ความว่า “อันว่าศีล 5 เป็นการสำคัญของมนุษย์ เมื่อทุกคนมีศีล 5 ด้วยกัน สังคมนั้น ๆ คือ ประชาชนย่อมจะอยู่เย็นเป็นสุข เมื่อเป็นไปได้อธิบายให้ชื่อหมู่บ้านนั้นว่า หมู่บ้านรักษาศีล 5”

จังหวัดหนองคายประชาชนส่วนใหญ่นับถือศาสนาพุทธ มีวิถีชีวิตความเป็นอยู่แบบเรียบง่ายเป็นรูปแบบเฉพาะของคนหนองคาย ภายใต้ทรัพยากรธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมอันสวยงาม ไม่มีการทะเลาะเบาะแว้งที่รุนแรงในหมู่ประชาชน ถึงแม้ในช่วง 4-5 ปี ที่ผ่านมามีประชาชนอาจมีความคิดเห็นทางการเมืองที่ต่างกันบ้างแต่ก็ไม่มีความรุนแรงใด ๆ เกิดขึ้น ขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมที่สืบทอดกันมายาวนาน และที่สำคัญของจังหวัดหนองคาย มีดังนี้ บั้งไฟพญานาค งานนมัสการหลวงพ่ोज้างองค์คือ งานอนุสาวรีย์ปราบฮ่อ งานบุญบั้งไฟ งานแห่เทียนเข้าพรรษา งานแห่ปราสาทผึ้ง งานวันออกพรรษา จากการที่จังหวัดหนองคาย ได้มีการจัดประเพณี วัฒนธรรมอันเกี่ยวกับพระพุทธศาสนา และจังหวัดหนองคายยังมีแหล่งท่องเที่ยวเชิงนิเวศน์ ประเพณี วัฒนธรรม และพระพุทธศาสนาที่สำคัญ เช่น วังน้ำมอก บั้งไฟพญานาค วัดหลวงพ่ोज้าง วัดศรีชมพูนาควัดวัดอรัญบรรพต วัดหินหมากเป้ง แหล่งโบราณคดีโคกคอน อำเภอท่าบ่อ และมีเกจิอาจารย์ชื่อดังคือ หลวงปู่เทศก์ และหลวงปู่เหรียญ เป็นต้น ดังนั้นผู้วิจัยจึงสนใจทำการศึกษาว่าสถานการณ์ดำเนินงานขับเคลื่อนของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ในพื้นที่จังหวัดหนองคายเป็นอย่างไร และมีแนวทางแก้ไขปัญหา อุปสรรคที่เกิดขึ้นนั้นอย่างไร โดยจะทำการศึกษาในเขตพื้นที่จังหวัดหนองคาย เพื่อนำผลการศึกษาที่ได้มาเสนอเป็นรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคายต่อไป ซึ่งจะก่อให้เกิดการวางแผนการจัดการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ที่เหมาะสมในพื้นที่จังหวัดหนองคายอย่างมีประสิทธิภาพและนำไปสู่ความสำเร็จในการจัดการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” อย่างยั่งยืน

2. วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาแนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5”
2. เพื่อศึกษาสภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย
3. เพื่อเสนอรูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

3. วิธีดำเนินการวิจัย

การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ โดยศึกษาจากเอกสารชั้นปฐมภูมิทางพระพุทธศาสนา คือ พระไตรปิฎก อรรถกถา ปกรณวิเสส คัมภีร์สำคัญอื่น ๆ งานวิจัย ตำราบทความ/เอกสารทางวิชาการด้านพระพุทธศาสนาและด้านต่าง ๆ เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยที่

เป็นข้อมูลทุติยภูมิ ผู้วิจัยได้ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง (structured interview) ที่มีการกำหนดโครงสร้างของข้อคำถามต่าง ๆ ไว้ก่อนล่วงหน้า โดยซักถามผู้ถูกสัมภาษณ์ทุก ๆ ท่านด้วย ข้อคำถามเดียวกันตามแบบสัมภาษณ์โดยผู้วิจัยออกไปเก็บข้อมูลแบบเผชิญหน้า (face to face) พูดโต้ตอบซึ่งกันและกัน เริ่มตั้งแต่การแสดงความเคารพ แนะนำตัวผู้วิจัย และจุดมุ่งหมายของการสัมภาษณ์ เริ่มการสัมภาษณ์ และจดบันทึกคำตอบทั้งหมดลงในแบบสัมภาษณ์ ซึ่งสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

4. สรุปผลการวิจัย

1. แนวคิดทฤษฎีและรูปแบบการดำเนินงานขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5”

ผลการวิจัย พบว่า “ศีล” (Morality) หมายถึง เป็นความประพฤติชอบทางกาย และวาจาหรือ เรียกว่าความเป็นปกติ คือ ความมีระเบียบวินัยทางกาย และวาจา โดยอาศัยเจตนาถาวร จึงละบาป คือ อกุศลได้ คือ กายทุจริต วาจาทุจริต ศีลพื้นฐาน หรือขั้นต้นที่สุด คือ การไม่เบียดเบียนผู้อื่นไม่ว่าจะด้วยทางกาย หรือวาจา และการไม่ทำลายสติสัมปชัญญะที่เป็นตัวคุมศีลของตน การมีส่วนร่วมเป็นกระบวนการที่เกิดจากการเกี่ยวข้องและเปิดโอกาสให้กับบุคคล กลุ่มบุคคล สมาคม หรือองค์กรต่าง ๆ ซึ่งอาจเกี่ยวข้องทางด้านจิตใจ อารมณ์ สังคม อันเป็นเหตุเร้าใจให้เกิดการมีส่วนร่วมในการคิดริเริ่ม ตัดสินใจ สำรวจปัญหา วางแผน ปฏิบัติการดำเนินงาน ตลอดจนติดตามประเมินผล ทั้งนี้ เพื่อให้สมาชิกตระหนักว่าตนเองได้มีส่วนร่วม และเป็นเจ้าของกิจกรรมของชุมชนจะได้ให้ความร่วมมือในการดำเนินงานต่าง ๆ ด้วยดี ทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงไปในทิศทางตามวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ ซึ่งจะมีผลกระทบโดยตรงต่อตนเองและส่วนรวม ทั้งนี้ย่อมขึ้นอยู่กับสภาพความคิด ความเชื่อพื้นฐานของแต่ละบุคคล แต่ละหน่วยงานแต่ละองค์กร รวมทั้งขึ้นอยู่กับกาลเวลาและยุคสมัยอีกด้วย ในงานวิจัยนี้มุ่งศึกษาการอยู่ร่วมกันของชุมชนในพื้นที่วิจัย ให้ชุมชนมีส่วนร่วมอย่างแท้จริง โดยคำนึงถึงคุณค่าและความหลากหลายของคนในสังคม

รูปแบบความสัมพันธ์ทางสังคมของปัจเจกบุคคล กลุ่ม ผ่านรูปแบบการปฏิสัมพันธ์ทางสังคม โดยการทำกิจกรรมร่วมกันตลอดจนมีเป้าหมายเดียวกัน หรือที่เรียกว่าเครือข่ายทางสังคมนั้น คือการดำเนินการเพื่อเชิญชวนให้คนในหมู่บ้านมาร่วมกันรักษาศีล 5 จะต้องมีการสร้างเครือข่าย เพื่อเชื่อมโยงกลุ่มคนที่สมัครใจจะร่วมกันรักษาศีล 5 ภายใต้พื้นฐานของความเคารพสิทธิ เชื่อถือ เอื้ออาทรซึ่งกันและกัน เพื่อนำไปสู่จุดหมายที่เห็นพ้องต้องกัน เป็นการร่วมมือของกลุ่มคนในการทำกิจกรรมของส่วนรวมด้วยความสมัครใจ การมีความรู้สึกผูกพัน และรับผิดชอบ เพื่อให้บรรลุเป้าหมายตามที่กลุ่มต้องการ ซึ่งการประชาสัมพันธ์จึงเป็นสิ่งจำเป็นและสำคัญในการที่จะเผยแพร่ข่าวสารความรู้ หลักธรรมที่ถูกต้องให้เข้าใจตรงกันและถือเป็นหัวใจสำคัญของการส่งเสริมให้ประชาชนเข้าใจในหลักธรรมคำสอนของพระพุทธศาสนา การประชาสัมพันธ์จึงเป็นเครื่องมือสำคัญสำหรับวัด

หมู่บ้าน และทุกหน่วยงาน เพื่อสร้างความรู้และความเข้าใจในคุณค่าของการรักษาศิล 5 เพื่อแสวงหาความร่วมมือและการสนับสนุนจากสาธารณชน ทั้งจากสาธารณชนภายในและภายนอก กับทั้งเพื่อส่งต่อความดีงามในหลักธรรมแห่งศีล 5 ให้กับประชาชนได้มีโอกาสเลือกเดินไปในหนทางที่ถูกต้องดีงามตามความตั้งใจของแต่ละบุคคลในที่สุด

2. สภาพการดำเนินงานและกลไกของการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศิล 5” ในพื้นที่จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย พบว่า การควบคุมคุณภาพตามกระบวนการ PDCA จะต้องมีการกระทำในทุกกระบวนการอย่างต่อเนื่อง และปฏิบัติการในทุกระดับไม่ว่าจะเป็น คณะสงฆ์ระดับเจ้าคณะผู้ปกครองสงฆ์ และผู้บริหารหน่วยงานราชการระดับจังหวัด หัวหน้าหมวดหรือฝ่ายและบุคลากรอื่น ๆ และมีการเชื่อมโยงกันจึงจะเกิดประสิทธิภาพในการบริหารจัดการอันจะส่งผลให้ผลผลิตมีคุณภาพตามมาด้วย คณะสงฆ์จังหวัดหนองคายใช้ระบบการบริหารจัดการเชิงระบบ เพื่อนำไปสู่เป้าหมายที่มีประสิทธิภาพและประสิทธิผลสูงสุด หรือเพื่อความเป็นเลิศ โดยใช้มุมมองเชิงระบบ ดังนี้คือ 1) การนำองค์การ 2) การวางแผนเชิงกลยุทธ์ 3) การมุ่งเน้นพุทธบุตร 4) การวัด การวิเคราะห์ และการจัดการความรู้ 5) การมุ่งเน้นการปฏิบัติงาน 6) การมุ่งเน้นบุคลากร 7) ผลลัพธ์ หรือเป้าหมายสูงสุดคือสัมฤทธิ์ผลอันเป็นเลิศ และมีการขับเคลื่อนติดต่อสื่อสารสั่งการมอบหมายงานผ่านสื่อมวลชนมีเดีย โซเชียลเน็ตเวิร์ค และโทรศัพท์มือถือ ได้แก่ Messenger in Facebook และ Line ที่สามารถติดต่อสอบถามและประสานงานกันได้ตลอดเวลา

อีกทั้งคณะสงฆ์จังหวัดหนองคายมีแผนการดำเนินงานและขับเคลื่อนอย่างเป็นระบบทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณ ซึ่งมีนโยบายที่ชัดเจนในการให้ความร่วมมือ และได้สนับสนุนโครงการในทุกด้านอย่างเต็มที่ เพื่อให้การขับเคลื่อนเกิดเป็นรูปธรรม และในการดำเนินงานของโครงการในระยะที่ 3 ของปี 2559-2560 ซึ่งเป็นการดำเนินงานในเชิงคุณภาพควบคู่กับการดำเนินงานเชิงปริมาณอย่างเป็นระบบโดยมีกรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมหลัก 3 แนวทาง ได้แก่ กิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อปต.) รวมทั้งจังหวัดหนองคายได้กำหนดยุทธศาสตร์ในการขับเคลื่อนโครงการในระยะที่ 3 ของจังหวัดหนองคาย ไว้ดังนี้ ยุทธศาสตร์ที่ 1 การบริหารจัดการโครงการ ยุทธศาสตร์ที่ 2 การจัดทำคู่มือแนวทางการดำเนินงานโครงการ “หมู่บ้านรักษาศิล 5” ยุทธศาสตร์ที่ 3 จัดกิจกรรมสนับสนุนโครงการฯ “หมู่บ้านรักษาศิล 5” ยุทธศาสตร์ที่ 4 การติดตามประเมินผลและสรุปผลการดำเนินงาน ยุทธศาสตร์ที่ 5 การสรุปและประกาศผล หมู่บ้านต้นแบบ หน่วยงานต้นแบบ และโรงเรียนต้นแบบ ยุทธศาสตร์ที่ 6 การมอบโล่รางวัล/เกียรติบัตร “หมู่บ้านรักษาศิล 5”

3. รูปแบบการขับเคลื่อนโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ของคณะสงฆ์ จังหวัดหนองคาย

ผลการวิจัย พบว่า บันไดทั้งสามขั้น คือปรีชาญาณ หรือ เข้าใจข้อมูลเชิงประจักษ์ที่มีอยู่แล้ว ปฏิบัติ หรือการเข้าถึง เป็นเรื่องการเข้าใจกลุ่มเป้าหมาย และปฏิเวธหรือการพัฒนา เริ่มต้นด้วยตัวเอง เป็นต้นแบบเผยแพร่ความรู้ จะทำให้ชุมชนมีความเป็นเจ้าของท้องถิ่นและนำไปสู่การพัฒนาอย่างยั่งยืนในที่สุด ผลของการดำเนินโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในแผนยุทธศาสตร์มีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์ โดยสอดคล้องกับข้อที่หนึ่ง คือ เป็นแนวทางการดำเนินงานตามโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” ระยะยาว ในปี 2558-2560 ทำให้หมู่บ้านและหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล (อ.ป.ต.) ข้อที่สอง คือ เป็นการรณรงค์ส่งเสริมให้หมู่บ้าน ชุมชน สถานศึกษา องค์กรหน่วยงานทางศาสนาอยู่ร่วมกันอย่างสร้างสรรค์ด้วยโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 โดยใช้หลักเบญจศีล และเบญจธรรม เป็นแนวทางในการดำเนินชีวิต และข้อสาม คือ เพื่อให้คนไทยมีความปรองดองสมานฉันท์ รักและเทิดทูนไว้ซึ่งสถาบันชาติ พระพุทธศาสนา และพระมหากษัตริย์ ส่วนผลการขับเคลื่อนโครงการและกิจกรรมมีรายงานผลการขับเคลื่อนการดำเนินโครงการที่มีผลสัมฤทธิ์ทั้งเชิงปริมาณและคุณภาพ สำหรับการนำศีล 5 ไปใช้ในการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ในปัจจุบันของชุมชน ในเขตอำเภอท่าบ่อ จังหวัดหนองคาย เพราะความคิดในจิตใจของตนเองว่า เมื่อสมาทานรักษาศีล 5 แล้ว จะไปกระทำผิดไม่ได้ แม้กระทั่งคิดที่จะกระทำจนกลายเป็นตราบาปอยู่ในใจเสมอ ดังนั้นพระภิกษุสงฆ์หรือบัณฑิต นักปราชญ์ ผู้รู้ สมควรอธิบายขยายเนื้อความให้ชัดเจนหรือมีเหตุผลรองรับเสมอ ประเด็นที่ว่าศีล 5 ทำให้เกิดผลสัมฤทธิ์จากการดำเนินชีวิตตามโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 และสามารถนำผลสัมฤทธิ์ไปสู่การปฏิบัติในปัจจุบันได้มากถึง 100% สอดคล้องกับประเด็นที่ว่า ผู้ที่จะเป็นคนดีคนคือ 100% จะต้องเป็นผู้มีการดำเนินชีวิตประจำวันที่ประกอบด้วยเบญจศีลและเบญจธรรมทั้ง 5 ข้อดังกล่าวแล้ว

5. อภิปรายผลการวิจัย

รูปแบบการดำเนินงานการขับเคลื่อนตามกิจกรรมของโครงการ “หมู่บ้านรักษาศีล 5” เชิงปริมาณจังหวัดหนองคายมีจำนวน 9 อำเภอ 68 ตำบล และ 678 หมู่บ้าน เข้าร่วมโครงการหมู่บ้านรักษาศีล 5 ทั้งหมดคิดเป็นร้อยละ 100.00 มีจำนวนประชากรทั้งหมด 517,260 คน เข้าร่วมโครงการ 309,487 คน คิดเป็นร้อยละ 59.83 ของจำนวนประชากรมีจำนวนครัวเรือนทั้งหมด 160,322 ครัวเรือน เข้าร่วมโครงการ 96,193 ครัวเรือน คิดเป็นร้อยละ 60.00 ของจำนวนครัวเรือนจำนวนนักเรียน นักศึกษา จำนวนทั้งสิ้น 68,118 คน เข้าร่วมโครงการ 42,914 คน คิดเป็นร้อยละ 63.00 ของจำนวนนักเรียน นักศึกษามีพระภิกษุสามเณรสมัครเป็นแกนนำ (อาสาสมัครปกป้องพระพุทธศาสนา) จำนวน 1,669 รูปแบบการ

จัดเก็บข้อมูลจังหวัดหนองคายอยู่ระหว่างการดำเนินงานลงข้อมูลใน www.sila5.com โดยปัจจุบันมีจำนวนประชากรที่เข้าร่วมสมัครโครงการแล้ว 340,767 คน คิดเป็นร้อยละ 66 ของจำนวนประชากรทั้งหมด อยู่ในลำดับที่ 45 ของประเทศ (ข้อมูล ณ วันที่ 25 สิงหาคม 2559) และการขับเคลื่อนเชิงคุณภาพจังหวัดหนองคายได้จัดกิจกรรมส่งเสริมการพัฒนาชีวิตตามหลักศีล 5 กิจกรรมตามวิถีชาวพุทธ และกิจกรรมของหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบล จำนวน 14 โครงการ ซึ่งประสบผลสำเร็จทั้งเชิงปริมาณ และคุณภาพมีหน่วยงานต้นแบบรักษาศีล 5 ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 11 แห่ง สถานศึกษาต้นแบบรักษาศีล 5 ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 53 แห่ง ที่ทำการกำนันต้นแบบรักษาศีล 5 ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 60 แห่ง ที่ทำการผู้ใหญ่บ้านต้นแบบรักษาศีล 5 ที่ผ่านการคัดเลือก จำนวน 70 แห่ง จากเป้าหมายที่กำหนดทั้งหมด 79 แห่ง ได้ 194 แห่ง ซึ่งเกินเป้าหมายที่กำหนดคิดเป็นร้อยละ 245.57 ของจำนวนเป้าหมายการจัดกิจกรรมส่งเสริมหลักธรรมทางพระพุทธศาสนาตามกรอบกิจกรรม 3 ด้าน ด้วยการแสดงนิทรรศการของหมู่บ้านต้นแบบที่ผ่านการคัดเลือกแต่ละอำเภอ จำนวน 9 อำเภอ และหน่วยอบรมประชาชนประจำตำบลที่ผ่านการคัดเลือกในการจัดกิจกรรมส่งเสริมโครงการ จากอำเภอเมืองหนองคาย 3 แห่ง อำเภอรัตนวาปี 3 แห่ง อำเภอโพธิ์ตาก 3 แห่ง อำเภอท่าบ่อ 1 แห่ง และอำเภอโพนพิสัย 9 แห่ง รวมจำนวน 19 แห่ง คิดเป็นร้อยละ 126.67 ของจำนวนเป้าหมาย

6. ข้อเสนอแนะ

ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะว่า ควรมีการศึกษาทั้งเชิงคุณภาพและเชิงปริมาณในเรื่องเกี่ยวกับการขับเคลื่อนงานโครงการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” นวัตกรรมในการจัดการความรู้ในการสร้างความปรองดองสมานฉันท์ โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา เพื่อให้ได้ข้อมูลมาอธิบายพฤติกรรมส่งเสริมสุขภาพของคนในชุมชนได้ถูกต้องมากยิ่งขึ้น สามารถนำผลการศึกษาไปใช้ประกอบการจัดทำแผนงาน/โครงการหรือกิจกรรมเกี่ยวกับการส่งเสริมให้คนในสังคมให้เกิดมีความสุข สนุกสนาน เพื่อเสริมสร้างความปรองดองสมานฉันท์ของคนในชาติ เพื่อเป็นแนวทางของการสร้างความมั่นคง มีความสามัคคีกลมเกลียวกัน ลดปัญหาความขัดแย้งสร้างความรักกันระหว่างประชาชนในประเทศต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กรมการศาสนา กระทรวงวัฒนธรรม. คู่มือการดำเนินงานตามโครงการครูพระสอนศีลธรรม
ในโรงเรียนประจำปีงบประมาณ, 2546.
- พระมหาสำรวย ญาณส่วโร (พินดอน). “การศึกษาผลกระทบจากการกล่าวละเมิดศีลข้อที่ 5
ที่มีต่อสังคมไทย”. วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิตวิทยาลัย:
มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2542.
- มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย. พระไตรปิฎกภาษาไทยฉบับมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
กรุงเทพมหานคร: โรงพิมพ์มหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย, 2539.
- สำนักงานพระพุทธศาสนาจังหวัดหนองคาย. การดำเนินโครงการสร้างความปรองดอง
สมานฉันท์โดยใช้หลักธรรมทางพระพุทธศาสนา “หมู่บ้านรักษาศีล 5” (ระยะที่ 3)
จังหวัดหนองคาย, 2559.
- สมศักดิ์ สินธุระเวชญ์. มุ่งสู่คุณภาพการศึกษา. กรุงเทพมหานคร: ไทยวัฒนาพานิช,
2542.
- สำนักงานตำรวจแห่งชาติ. รายงานการรับแจ้งและจับกุมคดีอาญา 5 กลุ่ม. กรุงเทพมหานคร.
แหล่งที่มา : http://statistic.police.go.th/stat/40_50/MONTH50.xls,
(6 สิงหาคม 2560).